

# Uitdagingen voor de overheidspensioenen (2)

**De toename van het aantal gepensioneerden wordt naast andere redenen vaak gebruikt om de hoogte van de overheidspensioenen in vraag te stellen. Onterecht, zo blijkt.**

## Profiel van nieuw gepensioneerden

In de pensionering is een onderscheid te maken naar gelang het gaat om gepensioneerden die de leeftijdsgrens van 65 jaar bereiken, gepensioneerden die vervroegd op rust gaan (tussen 60 en 65 jaar) en gepensioneerden wegens lichamelijke ongeschiktheid.

De verdeling ziet u in de tabel hiernaast.

Vrouwen hebben in de regel kortere loopbanen dan mannen. Dat komt doordat de intrede van vrouwen in de arbeidsmarkt eigenlijk pas sinds de zeventiger jaren flink is toegenomen.

Verwacht wordt dat (het onderwijs niet te na gesproken) de gemiddelde duur van de loopbanen van vrouwen zal toenemen om te evolueren naar de gemiddelde duur van de mannen.

Naarmate vrouwen zelf meer beroepsactief zijn, leidt dat tot een vermindering van de toegekende overlevingspensioenen. Het overlevingspensioen daalt immers naar mate het eigen rustpensioen groter wordt.

In projecties tot 2030 gaat men zelfs uit van een halvering van het aantal overlevingspensioenen.

## Aantal gepensioneerden per inkomensschijf

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de verdeling van het aantal gepensioneerden naar gelang het bedrag van het pensioen.

Hieruit blijkt dat:

- meer dan 16 % van de gepensioneerden moet rondkomen met een pensioentje van minder dan 1.000 euro bruto per maand;
- meer dan een derde een pensioen geniet dat lager is dan 1.500 euro bruto per maand;
- meer dan de helft van de gepensioneerden een pensioen hebben dat lager is dan 1.700 euro per maand.

## Hoge overheidspensioenen?

Goochelen met gemiddelden

Er wordt gemakshalve gegoocheld met gemiddelde pensioenbedragen om aan te voeren dat het overheidspersoneel zou genieten van een (te) hoog overheidspensioen.

Er zijn belangrijke verschillen tussen de gemiddelde pensioenbedragen naargelang het

soort stelsel. Figuur 1 op de volgende bladzijde visualiseert die verschillen (zonder rekening te houden met de aanvullende pensioenen (de tweede pijler) die in de privésector bestaan).

## Niets is wat het lijkt

Het is gevaarlijk uit te gaan van gemiddelden. Ze verbergen meestal andere realiteiten.

Pensioengemiddelden worden vaak gebruikt om stereotiepe beelden te bevestigen. Maar ze gooien alles op één hoop: korte en lange loopbanen, gezins- en alleenstaandenpensioenen,... Sommigen verrekenen ook nog het gewaarborgd inkomen voor bejaarden (wat eigenlijk een bijstandsregeling is). Dat vertekent de cijfers uiteraard nog meer.

Dat soort vergelijkingen zijn vaak tendentius en hebben niet zelden een commercieel doel: mensen ertoe aanzetten in te tekenen op bijkomende pensioenregelingen en levensverzekeringen.

Die verschillen zijn te verklaren door de eigen historiek en logica die aan de basis ligt van de verschillende pensioenstelsels.

De verschillende stelsels hebben ook een verschillende dynamiek.

■ De afgelopen decennia zijn de pensioenen in het werknemersstelsel 'gerijpt' omdat tot 1955 (voor bedienden tot 1958) de pensioenen werden vastgesteld op basis van forfaitaire lonen in plaats van de reële lonen.

■ In het werknemersstelsel loopt ook de overgangsregeling in de gelijkschakeling van de pensioenleeftijd op 65 jaar voor vrouwen.

Oudere generaties hebben een hoger gemiddeld pensioenbedrag. Dat komt omdat die generatie een langere loopbaan heeft (en vaak tot 65 jaar ging werken). Die langere loopbaan is ook in de hand gewerkt door tijdsbonificaties voor oorlogsdiensten en koloniale diensten. Die oudere generaties verdwijnen geleidelijk aan uit de statistieken.

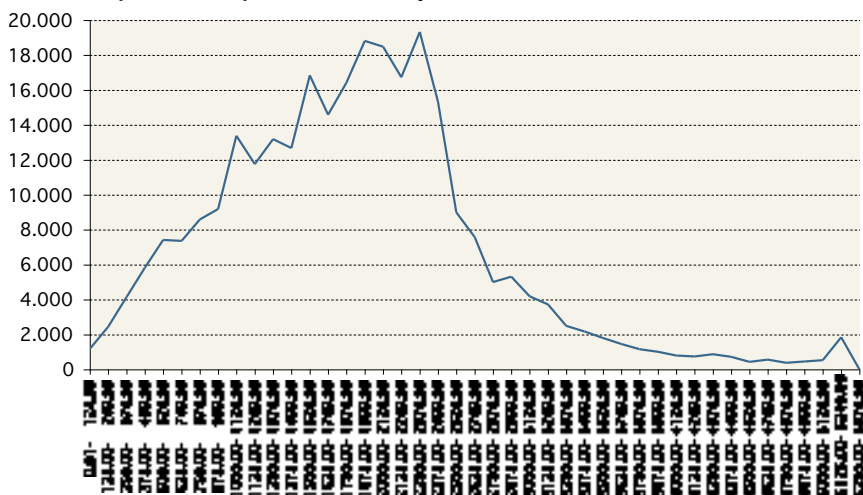
Vandaag hebben meer mensen een gemengde loopbaan of werkten deeltijds. Die prestaties komen niet altijd volledig in aanmerking voor de berekening van het pensioen.

Daardoor zal in de toekomst het gemiddelde pensioenbedrag in de overheidssector automatisch dalen!

Verdeling in % - Instroom nieuw gepensioneerden	Administratie		Politie		Onderwijs	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Bereiken leeftijdsgrens 65 jaar	10 %	6 %	12 %	4 %	8 %	3 %
Vervroegde pensionering (voor 65 jaar)	70 %	62 %	75 %	55 %	77 %	62 %
Pensionering lichamelijke ongeschiktheid	20 %	32 %	13 %	41 %	15 %	35 %
Gemiddelde duur loopbaan (2003)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Bereiken leeftijdsgrens 65 jaar	36,7	33,2	39,0	24,1	36,6	35,5
Vervroegde pensionering (voor 65 jaar)	34,3	32,1	36,0	28,7	36,3	37,9
Pensionering lichamelijke ongeschiktheid	27,8	27,2	30,4	19,7	33,8	32,3
Gemiddelde leeftijd vervroegde pensionering wegens ziekte	53 jr	51 jr	51 jr	45 jr	55 jr	53 jr

Bron: Jaarlijks verslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing - mei 2005.

## Aantal rustpensioenen per inkomensschijf - 2005



Het gemiddeld overheidspensioen wordt lager naarmate loopbanen meer gemengd zijn en er een deel van de loopbaan wordt opgebouwd in het werknemersstelsel (of als zelfstandige). Wat dat betreft, bestaan duidelijke verschillen tussen het overheids personeel.

■ In administraties hebben 43 % van de mannen en 40 % van de vrouwen een gemengde loopbaan.

■ In het onderwijs is dat respectievelijk 6 % en 2,5 %.

Daarnaast zijn er scheeftrekkingen in de populatie.

■ Lagere personeelsgroepen zijn in de overheidssector verhoudingsgewijs meer contractueel tewerkgesteld en vallen daardoor dus onder het werknemersstelsel.

■ Specifieke groepen zoals universiteitsprofessoren, officieren, magistraten,... trekken die normale verdeling van het personeelsbestand in de openbare sector dan weer scheef naar boven.

■ Naarmate men in het verleden meer of minder op hoger niveau heeft aangeworven, werkt dat ook door in de pensioengemiddelden.

Het feit dat vrouwen meer hogere functies gaan bezetten en langere loopbanen krijgen, gekoppeld aan de toenemende vervrouwelijking van de openbare sector, stuurt het gemiddeld pensioenbedrag eerder omhoog.

Voor de rustpensioenen in het overheidsstelsel is het verschil tussen mannen en vrouwen beduidend kleiner dan in het werknemersstelsel. Naargelang het geslacht blijft er nochtans een verschil van 15 à 20 % (zie figuur 2).

#### Aanvullende regelingen meetellen

Neemt men de aanvullende regelingen die in het bedrijfsleven bestaan, mee in rekening, dan komt men tot de volgende vaststellingen:

- 1.885.509 gepensioneerden ontvangen enkel een wettelijk pensioen,
- 274.866 personen ontvangen enkel een aanvullend voordeel,
- 326.816 gepensioneerden ontvangen naast hun wettelijk pensioen ook een of meer aanvullende voordelen.

Ondertussen hebben in de privésector 59 % van de mannen en 41 % van de vrouwen een aanvullend sectoraal pensioenstelsel. De globale dekkinggraad van aanvullende regelingen in de privésector wordt ondertussen op 50 tot 60 procent van het aantal werknemers geschat.

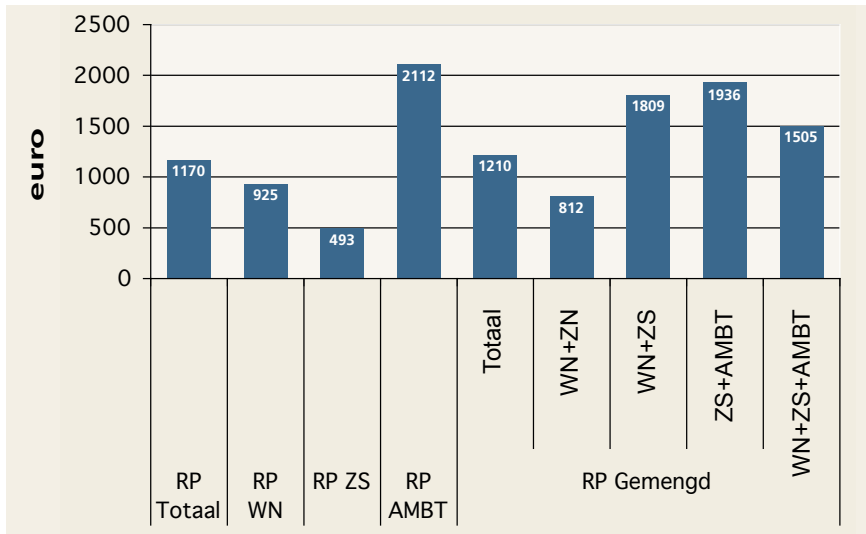
Vergelijkt men de gemiddelde pensioenen van de rechthebbenden op een pensioen van de eerste en tweede pijler met het gemiddeld pensioen uitbetaald door de FOD Financiën, dan komt men tot het volgende beeld.

Dit relateert toch wel stevig de discrepanties tussen de stelsels die door sommigen gemakkelijk en tendentius worden gebruikt om het stelsel van de overheidspensioenen in een slecht daglicht te plaatsen.

Daarenboven vergeet men soms wel eens te vertellen dat de aanvullende regelingen in de privésector, fiscaal worden ondersteund. De reële kost ervan wordt dus deels, hoewel 'haast onzichtbaar', afgewenteld op de gemeenschap.

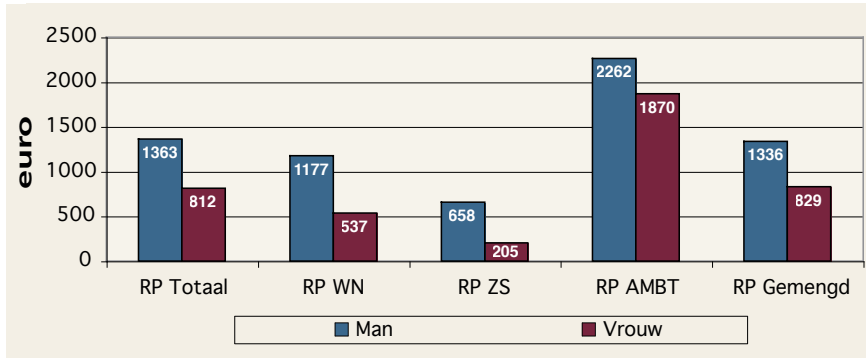
Het verschil in evolutie over een periode van 10 jaar tussen beide situaties, geeft onder meer ook het belang aan dat de perequatie speelt in het systeem van de overheidspensioenen.

**Figuur 1**



Bron: Pensioenkadaster, 2004.

**Figuur 2**



Bron: Pensioenkadaster, 2004.

Jaar	Gemiddelde rechthebbende eerste en tweede pijler	Gemiddeld pensioen betaald door FOD Financiën
1993	1.268,15 euro	1.315,42 euro
1994	1.293,16 euro	1.375,88 euro
1995	1.352,73 euro	1.409,25 euro
1996	1.346,65 euro	1.440,58 euro
1997	1.365,52 euro	1.464,03 euro
1998	1.400,07 euro	1.491,69 euro
1999	1.414,55 euro	1.497,33 euro
2000	1.435,68 euro	1.528,07 euro
2001	1.465,09 euro	1.570,80 euro
2002	1.519,15 euro	1.641,32 euro
2003	1.553,50 euro	1.675,17 euro
Evolutie	123 %	127 %

Bron: Studiën RIZIV 2007/02